

A „NYELVKALAND ME” ELNEVEZÉSŰ PROJEKTBEN RÉSZT VEVŐ TANULÓK IDEGEN NYELVEK TANULÁSA IRÁNTI MOTIVÁCIÓJA

MOTIVATION OF STUDENTS’ PARTICIPATING IN THE PROJECT ENTITLED ‘NYELVKALAND ME’ TO LEARN FOREIGN LANGUAGES

MOKRAINÉ OROSZ ANGÉLA¹

Absztrakt: A Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karának közreműködésével megvalósuló, a Modern Filológiai Intézet által menedzselt *Nyelvkaland ME – Nyelvtanulással a boldogulásért* elnevezésű projekt keretében egy élménypedagógián alapuló nyelvtanítási módszer került kidolgozásra, melynek pilot programja is a projekt része. Az élménypedagógiai módszertan alkalmazása nagyban hozzájárul a nyelvtanulás hatékonyságához, a tanulók önbizalmának növeléséhez, ami fontos a magánéletben és a munka világában egyaránt. A projekt pilot programjában részt vevő középiskolai tanulók tanórán kívüli angol és német nyelvi élményműhelyeken vehettek részt. Jelen cikkben bemutatásra kerül a projektben részt vevő középiskolai diákok idegen nyelvek tanulása iránti motivációjának vizsgálata, a kitöltött tanulói motivációs kérdőívek elemzésével és értékelésével. A felmérésben azt vizsgáljuk, hogy a projekt keretében tartott tanórán kívüli nyelvi foglalkozásokon alkalmazott *élménypedagógiai* módszerek hozzájárulnak-e a diákok idegen nyelvek tanulása iránti motivációjának fejlődéséhez.

Kulcsszavak: *élménypedagógia, motiváció, nyelvtanulás, nyelvtanítás, módszertan*

Abstract: Within the framework of the project entitled *Nyelvkaland ME - Nyelvtanulással a boldogulásért*², managed by the Institute of Modern Philology and implemented at the Faculty of Arts of the University of Miskolc, a language teaching method based on experiential pedagogy was developed, the pilot programme of which was also part of the project. The application of the methodology based on experiential pedagogy greatly contributes to the effectiveness of language learning and to increasing students' self-confidence, which is important both in private life and in the world of work. High school students participating in the project's pilot programme were able to take part in extracurricular English and German language experiential classes. This paper presents an examination of the motivation of secondary school students involved in the project to learn foreign languages by analysing and evaluating the motivational questionnaires completed by the language learners. In the survey, we examine whether experiential pedagogical methods used in extracurricular language classes held within the project contribute to the development of students' motivation to learn foreign languages.

Keywords: *experiential pedagogy, motivation, language learning, teaching languages, methodology*

¹ MOKRAINÉ OROSZ ANGÉLA
mesteroktató
Miskolci Egyetem BTK Modern Filológiai Intézet
Alkalmazott Nyelvészeti és Fordítástudományi Tanszék
3515 Miskolc Egyetemváros
mokraineangela@gmail.com

² In English: *Language Adventure ME – Learning Languages for Future Success*, where 'ME' stands for *Miskolci Egyetem*, the Hungarian version of *the University of Miskolc*.

BEVEZETÉS

A Miskolci Egyetem *Nyelvkaland ME – Nyelvtanulással a boldogulásért* című projektjének központi célja olyan élménypedagógiai módszertan kidolgozása, mely a középiskolai tanulók nyelvtanulás iránti motivációját növeli, hozzájárulva ezzel idegen nyelvi kompetenciáik fejlesztéséhez. A projekt lényegi eleme továbbá egy élménypedagógiai módszerekre alapuló angol és német nyelvi feladatbank létrehozása. A projektben a módszertan és feladatbank pilot programja valósul meg, melynek során a projektben részt vevő középiskolai tanulók számára biztosítunk idegen nyelvi foglalkozásokat, innovatív élménypedagógiai módszerek és a folyamatosan bővülő idegen nyelvi feladatbank alkalmazásával.

A projekt céljának sikeres megvalósításához szükséges a tanulók nyelvtanulási céljainak feltérképezése, motivációjuk megismerése, a projektben végzett oktatási tevékenységek tervezésénél ezek figyelembevétele, szinten tartása, illetve fejlesztése. Az élménypedagógiai módszertan alkalmazása nagyban hozzájárul a nyelvtanulás hatékonyságához, a tanulók önbizalmának növeléséhez, ami fontos a magánéletben és a munka világában egyaránt. A magabiztos nyelvtudás csaknem valamennyi területen elengedhetetlen a megfelelő munka megtalálásához, a sikeres élethez, a boldoguláshoz.

Jelen tanulmányban bemutatásra kerül a projektben részt vevő középiskolai diákok idegen nyelvek tanulása iránti motivációjának vizsgálata motivációs kérdőívek segítségével. A felmérésben azt vizsgáljuk, hogy a projekt keretében tartott nyelvi órákon alkalmazott *élménypedagógiai* módszerek milyen mértékben és milyen módon járulnak hozzá a diákok idegen nyelvek tanulása iránti motivációjának fejlődéséhez.

1. A MÓDSZERRŐL DIÓHÉJBAN

Az élménypedagógia módszere nem új keletű, az Európai Unió több nyelvi projektje is az élménypedagógiát alkalmazza, melyet „cselekedve tanulásként” vagy „tapasztalati tanulásként” (LIDDLE 2008) értelmez a szakirodalom, ahol az élményszerű tanulási formákra ösztönöznek, amelyek során a tanulók teljes személyiségükkel vesznek részt a tanulás folyamatában.

Az Európai Unió nyelvtanulási-nyelvtanítási stratégiái a cselekvés, az élmény, az aktivitás által történő tanulási formák bekapcsolásának fontosságát hangsúlyozzák, melyet napi szinten javasolt alkalmazni, hogy a diákok számára a tanulás ne kötelező szükségyszerűség, hanem kellemes és egyben hasznos tevékenység legyen. Ilyen módon a középiskolai tanulók tanulási iránti motivációja nő, teljesítménye javul, ami pozitív visszacsatolásként további fejlődést eredményez. Az oktatás, ezen belül a nyelvtanítás élménypedagógiai eszközökkel való megvalósítása nemcsak a nyelvtudást és a nyelvtanulás iránti motivációt fejleszti, hanem elősegíti a középiskolai diákok felkészülését a tevékeny felnőttkorra is.

Az élménypedagógiai módszer lényege, hogy ne erőfeszítés legyen a nyelvtanulás, hanem élményalapon jusson a tanuló a tudáshoz, mely hatékonyabbá teszi az elsajátítást. Az élménypedagógia a mindennapokban egyre nagyobb teret kap, de a hazai nyelvtanításban még nem vált gyakorlattá. A cselekvés, az aktivitás, az élmény által történő tanulási formák sokkal hatékonyabbak, ezért be kellene épülniük a nyelvtanulás módszertanába. A tapasztalati úton való tanulás az idegen nyelv életszerű használatát jelenti olyan mindennapi tevékenységeken keresztül, melyek a való életben valósulnak meg, nem pusztán iskolai vagy egyéb kitalált, mesterséges szituációkban. Ilyen tevékenységek pl. az idegen nyelvű szövegek írása és olvasása, videók, hírműsorok nézése, internetes vagy személyes kommunikáció külföldiekkel, és még sorolhatnánk. Ezen tevékenységek során a tanulók valós élményeket élnek meg, melyek integrálódnak az aktív használat során. A személyessé vált tapasztalat, az átélt esemény mélyebb hatást tesz a tanulókra.

Ezen módszer bevezetése és gyakorlata a magyar nyelvoktatásban is egyik módja lehet a hatékonyabb nyelvoktatás-nyelvtanulás megvalósulásának.

Az élet valamennyi területén felmerülő szükségletek kielégítésére irányuló emberi tevékenységek ösztönző ereje a motiváció. Magán- és közösségi életünkben különböző célokat tűzünk ki, melyek elérése érdekében tevékenységeket végzünk az iskolában, a munkahelyünkön, otthon és szabadidőnkben is. A motivációnak több definíciója is van, de általánosságban elmondható, hogy a motiváció céljaink elérése érdekében végzett tevékenységeink mozgatórugója, továbbá teljesítményünk minőségének függvénye. A pszichológiában ismert egyik definíció szerint a motiváció – tágabb értelemben – azon tényezők összessége, amelyek irányítják és aktivizálják az emberi viselkedést (FELDMAN 2011). Egy másik hasonló definíció szerint a dinamikusan változó és különböző erősségű motívumok olyan komplex rendszert alkotnak, amely hatást gyakorol az emberi viselkedésre, a tevékenységekre (GYÖKÉR 2001: 8).

A motiváció lehet intrinzik vagy extrinzik, az egyén és a tevékenységhez való attitűd kapcsolatának természetétől függően. Ha a motiváció kialakulásában a környezeti hatás érvényesül, például valakinek nyelvvizsgát szükséges tennie ahhoz, hogy megkapja a diplomáját, akkor extrinzik motivációról beszélünk. Ha azonban a tevékenység iránti motiváció belső indíttatású, mert az egyén élvezzi, szeretetből csinálja, ha például örömet leli a nyelvtanulásban, akkor intrinzik motivációról beszélünk (KISPÁL-VITAI 2016).

Mindkét típusú motiváció játszhat szerepet a nyelvtanulásban, az élménypedagógiai módszer azonban az intrinzik motivációra épül.

Erre utal Comenius néhány motivációról szóló gondolata is a tanulással kapcsolatban:

- „*Aki nem mutat kedvet a tanuláshoz, azt hiába tanítod, mielőtt élénk érdeklődést nem ébresztettél benne a tanulás iránt...*”
- „*Ne fogj a tanításba, mielőtt tanításodat a tanulóknak jól be nem ajánlottad...*”
- „*Ne fogj a tanításba, mielőtt a tanulóval a tanulás öröme meg nem ízleltetted...*”
- „*Ne fogj a tanításba, mielőtt a tanulóban nincs meg a készség a tevékeny részvételre...*” (Comenius idézi SUPLICZ 2015)

A tanulási motiváció és a tanulmányi eredmények közötti kölcsönhatás közismert. Az olyan tevékenységeket, melyekhez kedvünk van, nagyobb lelkesedéssel végezzük, így garantált a jó eredmény. Ez fordítva is igaz, sikeres teljesítés pozitívabb tanulói hozzáállást eredményez. A motiváció és a tudás kölcsönösen formálják, erősítik egymást, melyet figyelembe kell vennünk a tanulók és a nyelvtanulók motiválásánál. A hagyományos elmélet szerint az idegen nyelvek eredményes tanulása leginkább a tanulók motivációjától, a tanulásba fektetett erőfeszítések mértékétől függ. A motiváció azonban nem feltétlenül kell, hogy erőfeszítést jelentsen.

2. A PROJEKTRŐL DIÓHÉJBAN

A 6 féléves projektbe 16 középiskola kapcsolódott be, ahol a programba bevont középiskolai nyelvtanárok részvételével az idegen nyelvek iránt érdeklődő diákok számára 10–15 fős angol és német csoportokat alakítottunk ki. A nyelvi csoportok számára heti rendszerességgel tanórán kívüli élményfoglalkozásokat biztosítottunk, melyet nyelvszakos egyetemi hallgatónk tartottak a középiskolai tanulók számára. A projektbe bevont hallgatókat egyetemi oktatók készítették fel a módszer alkalmazására. A középiskolai nyelvtanárok felügyelték ezeket az élményfoglalkozásokat és megbeszélték az egyetemi hallgatókkal a tapasztalatokat. Az iskolai csoportok összetétele félévente változott, a középiskolai tanulók egy félévet tölthettek a pilot programban a választott nyelvi csoportban. A nyelvtanulók nyelvtanulás iránti motivációját félévente monitoroztuk, motivációs tesztet töltöttek ki, amelyeket elemeztünk, ami hozzájárult a módszerek és a feladatbank fejlesztéséhez.

3. A MOTIVÁCIÓS KÉRDŐÍVEK BEMUTATÁSA ÉS ELEMZÉSE

A csoportban a részt vevő tanulók számára életkori sajátosságaiknak megfelelő kérdéssort tartalmazó motivációs kérdőívet állítottuk össze. A diákok minden félévben kitöltötték ezeket a motivációs kérdőíveket, melyeket kiértékelünk. Az eredmények ismeretében a kérdőíveket aktualizáltuk és módosítottuk a tanulók nyelvtanulás iránti motivációjának minél mélyebb megértése érdekében. Ezen kérdőívek eredményei segítséget nyújtottak továbbá nemcsak az élményfoglalkozások tematikájának és felépítésének megtervezésében, hanem a hosszú távra készülő, a projektben kidolgozott adatbank feladattípusainak elkészítéséhez is.

A következőkben két motivációs kérdőív eredményeit mutatjuk be, az egyik az első félévben megíratott motivációs tesztek eredményeit értékeli, majd az átdolgozott és a továbbiakban használt motivációs kérdőíveket elemezzük.

3.1. A 2018. tavaszi motivációs kérdőívek

A pilot projektben 16 iskola 17 angol nyelvi és 15 német nyelvi csoportja vett részt 2018 tavaszán. Összesen 344 – köztük 196 angol és 138 németes – középiskolai tanuló válaszolt a motivációs kérdőívekben foglalt kérdésekre. A résztvevők létszáma nem elegendő a szignifikáns eredmények biztosításához, de a pilot program eddigi tapasztalatai útmutatást nyújtanak az innovatív módszertan fejlesztéséhez és kipróbálásához a projekt megvalósításának további részében.

3.1.1. Motivációs tesztek bemutatása

A tanulói motivációs tesztek két kérdéscsoport köré szerveződtek:

1. *Mennyire fontos számodra?*
2. *Mit csinálnál szívesen?*

Az első kérdéscsoport a tanulók nyelvtanulási céljainak feltérképezése és megfogalmazása volt, amely egyben egyfajta stratégiai cél megfogalmazása is, meg akartuk tudni, mennyire vannak tudatában a nyelvtanulás fontosságának.

A második kérdéscsoportnál arra kerestük a választ, hogy melyek azok a különböző, nyelvtanulással összefüggő, a tanulók számára érdekes gyakorlati tevékenységek, melyek hozzájárulnak a tanulók nyelvtudással kapcsolatos motivációjának fejlesztéséhez. Ezek segítettek a foglalkozások tervezésében és a gyakorlati megvalósításban, hogy az élménypedagógiai módszereket minél hatékonyabban tudjuk alkalmazni.

1. kérdéskör: *Mennyire fontos számodra?*

Nyelvtanulási célok megfogalmazása:

1. *cél: Szeretném jobban megérteni az idegen nyelvű beszélőket.*
2. *cél: Szeretnék bátrabban megszólalni idegen nyelven.*
3. *cél: Szeretnék külföldieket megismerni, beszélgetni velük.*
4. *cél: Szeretnék az interneten idegen nyelven eligazodni.*
5. *cél: Szeretném az internetet nyelvi gyakorlásra használni.*
6. *cél: Szeretnék sok új országot megismerni.*
7. *cél: Szeretném, ha könnyebb lenne a nyelvtanulás.*
8. *cél: Szeretnék szert tenni önbizalomra az idegen nyelv terén.*

2. kérdéskör: Mit csinálnál szívesen?

A 22 elemből álló felsorolás a tanulók motivációjának másik aspektusára, nevezetesen a motiváció fejlesztésére irányul. Arra kívántunk itt választ kapni, vajon melyek azok a nyelvtanulással (is) összefüggő cselekvések, tevékenységek, amelyek a tanulók számára érdekesek, vonzóak, s ezáltal hozzájárulhatnak az eredményes és hatékony nyelvtanuláshoz.

1. Beszélgetés érdekes emberekkel	12. Prospektusokból plakátok készítése
2. Skype-olás érdekes emberekkel	13. Ételkóstolás
3. Dalok éneklése	14. Sütikészítés
4. Filmnézés	15. Séta idegen nyelvű vezetéssel
5. Filmkészítés mobiltelefonnal	16. Akadályverseny
6. Fotókészítés mobiltelefonnal	17. Csoportújság készítése
7. PowerPoint-diaprezentáció készítése	18. Saját honlap készítése
8. Számítógépes feladat/játék	19. Tánc
9. Számítógépes keresés	20. Sport
10. Nyelvi társasjátékok	21. Kézműves foglalkozás
11. Játékos szótanulás	22. Kreatív írás

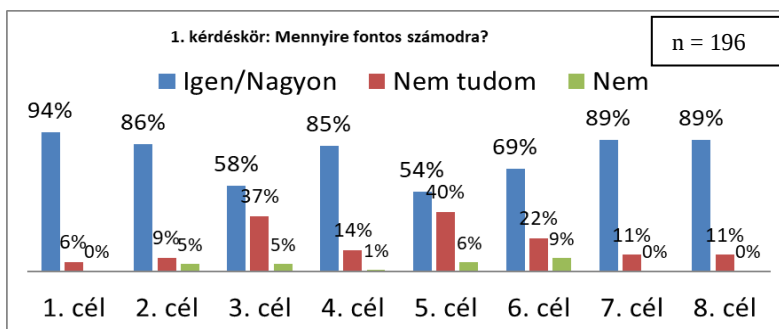
Mindkét kérdéskörnél a tanulóknak a felsoroltakat egy hármas skálán kellett értékelniük, az adott tanulási célról szóló kijelentéseket az első kérdéskörnél, illetve a tevékenységeket a másodiknál. A csoportonkénti összesített válaszokat mind a tanulási célok, mind pedig a tevékenység-preferenciák tekintetében egy Excel-táblázatban összesítettük, átlagoltuk és összegeztük az iskolákban felmért eredményeket. Az ábrákon a tevékenységek a kérdőívben található sorrendnek felelnek meg. A második kérdéskör eredményeinek bemutatásánál a tevékenységek megnevezése előtt a diákok által preferenciát élvező tevékenységek sorrendje látható az 'igen/nagyon' válaszaik, valamint a néhány csoportból kapott tevékenységek preferencia-sorrendje alapján.

Az élménynapok szervezői és a kurzus tanóráinak tervezői ezen válaszok alapján kaptak segítséget a tevékenységek megtervezéséhez és megszervezéséhez.

3.1.2. A motivációs kérdőívek eredményei

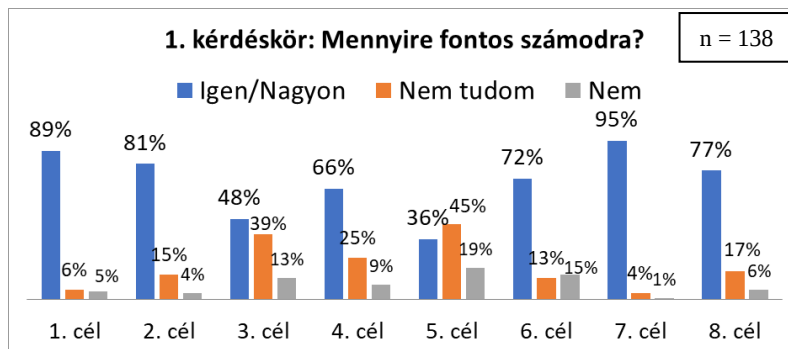
Az alábbiakban az iskolák összesített eredményeit láthatjuk a két kérdéskörben.

1. kérdéskör eredményei

1. ábra

Nyelvtanulási célok százalékos megoszlása – Angol nyelvi csoportok

2. ábra

Nyelvtanulási célok százalékos megoszlása – Német nyelvi csoportok

Az IGEN válaszok magas százalékos aránya jelzi, hogy a tanulók világosan látják azokat a célokat, amelyeket a nyelvtanulás során el szeretnének érni. Az angolos csoportoknál kiemelkedően magas a válaszok aránya az 1. (*Szeretném jobban megérteni az idegen nyelvű beszélőket.*), a 7. (*Szeretném, ha könnyebb lenne a nyelvtanulás.*) és a 8. (*Szeretnék szert tenni önbizalomra az idegen nyelv terén.*) célok esetében. A németes csoportoknál a 7. (*Szeretném, ha könnyebb lenne a nyelvtanulás.*) áll az élen, mögötte az 1. (*Szeretném jobban megérteni az idegen nyelvű beszélőket.*) és a 2. (*Szeretnék bátrabban megszólalni idegen nyelven.*) célok.

Ha összehasonlítjuk az angol és a német nyelvi csoportok tanulóinak tanulási céljait, van némi különbség. Az angolosoknál az első helyen a *Szeretném jobban megérteni az idegen nyelvű beszélőket* cél szerepel, míg ez a németeseknél a második helyre szorult. A németeseknél a *Szeretném, ha könnyebb lenne a nyelvtanulás* tanulási cél van az első helyen, az angolosoknál ez van a második helyen. Érdekes módon mindkét csoportnál a következő két tanulási cél van az utolsó helyen: 3. (*Szeretnék külföldieket megismerni, beszélgetni velük*) és 5. (*Szeretném az internetet nyelvi gyakorlásra használni*).

Ezen eredmények azt tükrözik, hogy a tanulók számára nehéz a nyelvtanulás, vagyis minden olyan élménypedagógiai módszernek létjogosultsága és nagyon fontos szerepe van, amely „könnyebbé”, érdekesebbé, élményszerűbbé teszi számukra a nyelvtanulást.

A következő, 3. ábrán az angol és német csoportok összesített eredményeit láthatjuk a nyelvtanulási célok tekintetében.

Nagyon érdekes, hogy a globalizáció korában, amikor a nemzetközi kapcsolatok egyre fontosabbá válnak, a tanulók magas százaléka 'nem tudom' vagy 'nem' választ adott a külföldiekkel való kommunikációs szándék, illetve a külföldi országok megismerése kapcsán.

Még meglepőbb az internettel kapcsolatos 'nem tudom' és 'nem' válaszok viszonylag magas százaléka. A világháló térnyerése és népszerűsége kapcsán azt vártuk, hogy ezeknél a céloknál kiemelkedő lesz az 'igen/nagyon' válaszok száma.

Ezekre a kérdésekre adott válaszokat érdemes lenne tovább vizsgálni, hogy a nevezett célokról való tájékozatlanság vagy a tartalom ismeretében válaszoltak-e így ilyen magas számban a középiskolai tanulók.

A következő célok tekintetében a 'nem tudom' válaszokat elég sok tanuló választotta.

Szeretném az internetet nyelvi gyakorlásra használni. – 42%

Szeretnék külföldieket megismerni, beszélgetni velük. – 38%

Szeretnék sok új országot megismerni. – 19%

Szeretnék az interneten idegen nyelven eligazodni. – 18%

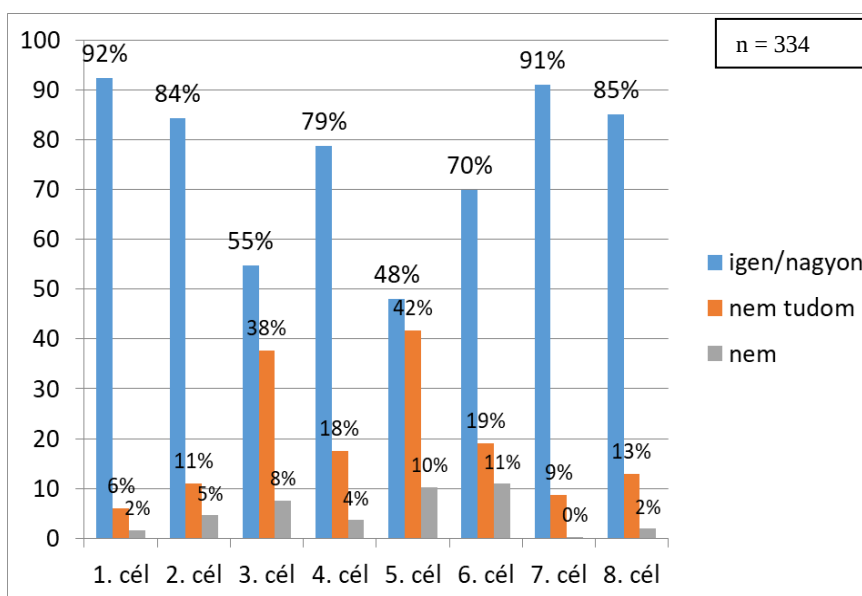
A másik dolog, ami figyelmet érdemel, az az, hogy viszonylag sok tanuló adott *„Nem”* választ a következő célokra:

Szeretnék sok új országot megismerni. – 11 %

Szeretném az internetet nyelvi gyakorlásra használni. – 10%

Szeretnék külföldieket megismerni, beszélgetni velük. – 8%

Az országok és külföldiek iránti alacsony szintű érdeklődés a szociális háttérre is utalhat, azt is jelezheti, hogy a tanulók eddig még nem tapasztalták meg ezt az élményt, nem ismerik ennek előnyeit és nem látják ebben a lehetőségeket.

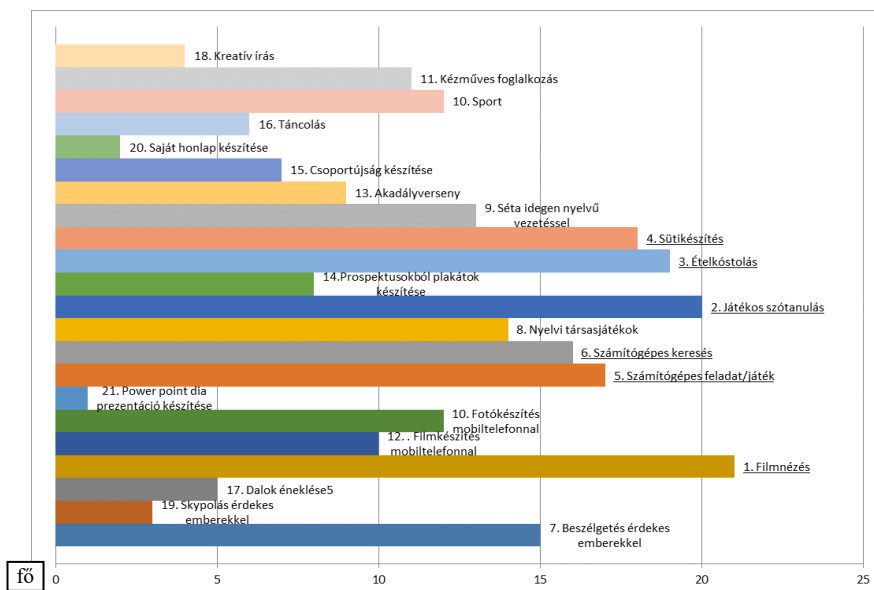
3. ábra

Nyelvtanulási célok százalékos megoszlása – Angol és német nyelvi csoportok összesen

2. kérdéskör eredményei

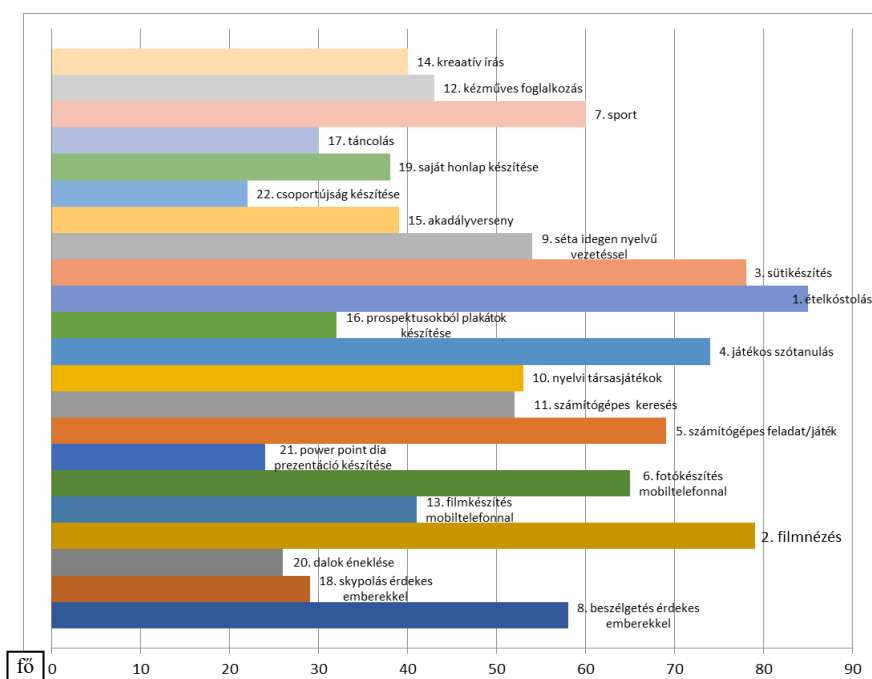
A második kérdéskörben a nyelvi élményszervezők során alkalmazandó tevékenységek tartalmára vonatkozóan kérdeztük a tanulókat. Ezen preferencia-sorrend nagyban segítheti nyelvtanárt a nyelvi órák változatos feladatsorainak összeállítása szempontjából.

A legnépszerűbb tevékenységeknek a *filmnézés*, a *játékos szótanulás*, *ételkóstolás*, *sütikészítés*, a *számítógépes feladatok/játékok* és a *számítógépes keresés* bizonyultak. Nagyon biztató, hogy a *filmnézés* az első helyen áll, ezzel a nyelvi kompetenciák elsajátítása rendkívül hatékony. Az is örömteli dolog, hogy a *játékos szótanulás* a második a sorban, a *számítógépes feladatok/játékok* és a *számítógépes keresés* is jó helyezést értek el. Ez arra utal, hogy a kor vívmányai helyet kapnak az élménypedagógiai módszerek között.

4. ábra

Tevékenységek preferencia sorrendje – angol csoportok, n = 196

5. ábra

Tevékenységek preferencia-sorrendje – német csoportok, n = 138

A nyelvi kompetenciákat leginkább fejlesztő legnépszerűbb tevékenység tekintetében a *filmnézés* áll elől, melyet a *játékos szótanulás* és a *számítógépes feladat/játék* követ.

Nem csoda azonban, hogy az *ételkóstolás* és a *sütikészítés* mindkét nyelvet tanulók körében előkelő helyen van. Ezen témakörök és az ezekhez kapcsolódó területek szókincsét feldolgozva tapasztalati úton ezek is hozzájárulnak a nyelvi kompetenciák élményalapú fejlesztéséhez.

3.2. A 2019. tavaszi motivációs kérdőívek

2019 tavaszán a projekt élményfoglalkozásain részt vevő 16 középiskolában 17 angol csoport 252 tanulója és 14 német csoport 206 tanulója válaszolt a motivációs kérdőívekben feltett kérdéseinkre. A nyelvtanulás iránti motiváció mélyebb megértése érdekében a korábbi kérdőívet fejlesztettük, kibővítettük, tematizáltuk és a tanulók idegen nyelvhez való kapcsolatát és a nyelvtanulással kapcsolatos csatornáit vizsgáltuk.

3.2.1. Motivációs kérdőívek bemutatása

A kérdőív 2 fő részből áll, az elsőben zárt, a második részben nyitott kérdésekre, a kérdőív végén pedig néhány statisztikai adatra vonatkozó kérdésre válaszoltak a tanulók.

A kérdőív első részében található zárt kérdésekben a tanulók idegen nyelvvel kapcsolatos véleményét térképeztük fel, a nyelvórákon és az élményfoglalkozásokon szerzett tapasztalatokra, valamint a választott idegen nyelvet beszélőkkel való kommunikációra, az adott országok kultúrájára vonatkozóan. A kérdéssor a tanuló és a nyelv kapcsolatát tekintve tartalmában az általános kérdésektől egyre konkrétabb információk szerzése felé irányult. Ezekben belül négy kérdéscsoportba foglaltuk a témát, mely kérdéscsoportokhoz tartó kérdések nem egymást követően jelennek meg a kérdőívben, hanem elszórtan, több irányból közelítve így meg az egyes témaköröket. A kérdéscsoportok tematikája azon alapult, hogy milyen a diákok idegen nyelvhez való hozzáállása, milyen csatornákon keresztül és milyen formában találkoznak az idegen nyelvvel, valamint milyen jövőbeni terveik vannak a választott idegen nyelvvel kapcsolatban. A projekt céljainak elérése tekintetében kiemelkedő szerepe van a harmadik kérdéscsoportnak, ahol a tanulók véleményét kérdezzük a projekt keretében megvalósuló tanórán kívüli élményfoglalkozásokról.

A kérdőív második fő részében arra kértük a diákokat, hogy saját szavaikkal részletebben fejtsék ki az élményfoglalkozásokon szerzett élményeiket és tapasztalataikat, illetve az idegen nyelvvel kapcsolatos céljaikat és terveiket.

3.2.2. A motivációs kérdőívek eredményei

I. rész – Zárt kérdések

A kérdőív első részében 30 eldöntendő kérdésre kértünk választ, *igen/nem* válaszlehetőségekkel. A kérdéseket négy tematikus csoportba osztottuk, a tematikus egységek kérdései nem egymást követően jelennek meg a kérdőívben. A válaszok eredményeit az alábbiakban részletezzük. Az 1. táblázat tartalmazza az első rész kérdéssorát és az angolos és németes csoportokban tanulóktól kapott válaszokat összesítve.

1. táblázat
 Motivációs kérdőív zárt kérdéssora és a válaszok (angol és német, n = 458)

KÉRDÉSEK	IGEN	NEM
1. Szívesen tanulsz angolul/németül?	407	51
2. Szeretted az angol/német órákat?	399	59
3. Szeretnél jól tudni angolul/németül?	413	43
4. Szoktál készülni minden angol-/németórára?	165	293
5. Mindennap foglalkozol az angollal/némettel?	153	305
6. Rendszeresen (hetente 2-3 alkalommal) tanulsz angolt/németet?	338	119
7. Azért tanulsz angolul/németül, mert kötelező?	203	253
8. Csak akkor készülsz angol-/németórára, ha dolgozatot írtok?	221	236
9. Szívesen végzel plusz feladatokat angoltól/németből?	216	237
10. Azért tanulsz angolul/németül, hogy nyelvvizsgát szerezz?	290	168
11. Azért tanulsz angolul/németül, hogy jobb állásod legyen?	321	136
12. Szeretnél külföldön tanulni és ezért tanulsz angolul/németül?	151	302
13. Szeretnél külföldön dolgozni és ezért tanulsz angolul/németül?	255	198
14. Stresszes számodra, ha angolul/németül kell beszélned?	193	265
15. Izgulsz, hogy nem jut eszedbe valamilyen angol/német szó?	281	177
16. Sikeres nyelvtanulónak tartod magad?	206	250
17. Zavar, ha a tanár kijavítja a hibáidat, amikor angolul/németül beszélsz?	102	353
18. Eleget tudsz angolul/németül ahhoz, hogy megértsd az angol/német nyelvű filmeket, sorozatokat és youtube videókat?	195	261
19. Beszéltél már angolul/németül angolokkal/németekkel és/vagy amerikaiak-	241	216
20. Érdekel az angol/amerikai/német történelem és kultúra?	212	244
21. Szeretnéd, ha hetente több angol-/németóra lenne az iskolában, mint most?	185	271
22. A szüleid elvárják, hogy jól tudj angolul/németül?	261	195
23. Szeretnél angolon/németen kívül más nyelvet is tanulni?	302	155
24. Tetszettek neked az angol/német élményfoglalkozások?	396	60
25. Szívesen vettél részt az angol/német élményfoglalkozásokon?	402	54
26. Volt sikerélményed az angol/német élményfoglalkozásokon?	370	85
27. Érdekesnek tartottad az angol/német élményfoglalkozásokat?	399	55
28. Jó lenne, ha több angol/német élményfoglalkozás lenne az iskolában?	352	105
29. Jobban tudsz angolul/németül, mióta részt vettél az angol/német élményfog-	304	153
lalkozásokon?		
30. Szívesebben tanulsz angolul/németül, mióta részt vettél az élményfoglalko-	326	130
zásokon?		

A) kérdéscsoport – A tanuló és az idegen nyelv

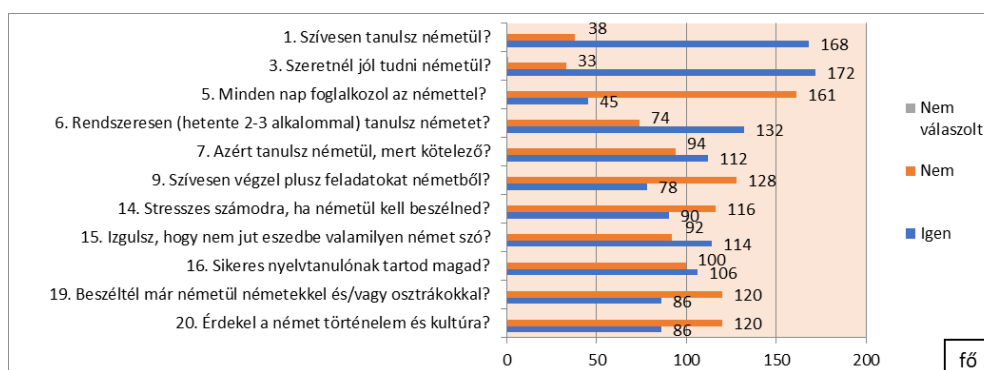
Az első kérdéscsoport a tanulók választott idegen nyelv tanulásához való hozzáállását és az adott nyelvet beszélők kultúrája iránti érdeklődést, valamint az eddigi tapasztalatokat célozza kideríteni. A nyelvtanulásra fordított idő mennyiségére és gyakoriságára is rákérdeztünk az- zal a céllal, hogy a nyelvtanulás iránti elkötelezettséget felmérjük. Néhány kérdés arra írá- nyult, hogy mennyire érzik stresszesnek vagy sikeresnek magukat a nyelvtanulás kapcsán, ami a nyelvtanulás terén elért sikerekre vagy kudarcokra utalhat. A témát tartalmazó kérdés- sorba tizenegy kérdés (1., 3., 5., 6., 7., 9., 14., 15., 16., 19., 20.) tartozik.

A kérdéssorra adott válaszok számát ábrán foglaltuk össze, külön az angol (6. ábra) és külön a németet (7. ábra) tanulók vonatkozásában.

6. ábra

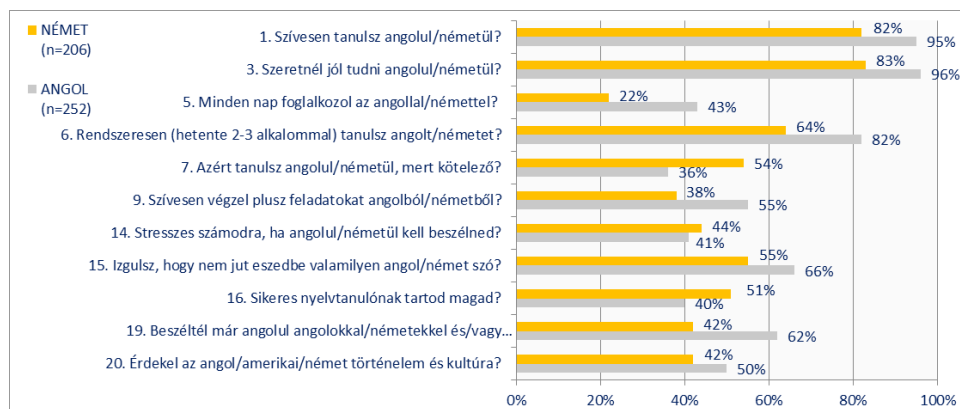
A tanuló és az idegen nyelv – ANGOL (n = 252)

7. ábra

A tanuló és az idegen nyelv – NÉMET (n = 206)

A 8. ábrán láthatóak a tanulók 'igen' válaszaiból kapott összesített százalékos eredmények, melyek összehasonlíthatóvá teszik az angol és a német nyelvi csoportokban részt vevő tanu- lók véleményét.

8. ábra

A tanuló és az idegen nyelv – angol és német nyelvet tanulók IGEN válaszai

A megkérdezett középiskolai tanulók angol vagy német nyelvhez való hozzáállása pozitívnak mondható a válaszok alapján. Mindkét idegen nyelv esetében nagyon magas volt az 1. kérdésre adott 'igen' válasz, az angolosok 95%-a, míg a németesek 82%-a tanulja szívesen a választott idegen nyelvet. A 2. kérdésre adott válaszok indokolják ezt, hiszen 1-1%-kal nagyobb arányban szeretnék magas szinten elsajátítani az angol (96%) vagy német nyelvet (83%).

Az 5. és 6. kérdés az idegen nyelv otthoni gyakorlásának gyakoriságáról szól, vagyis megkérdeztük, mennyit tesznek a tanulók az előzőekben leírt szándékuk teljesüléséért. Az angolul tanulók kevesebb, mint fele (43%), a németül tanulóknak csupán kevesebb, mint a negyede (22%) foglalkozik az idegen nyelvvel napi szinten. Az angolul tanulók 82%-a, a németül tanulók 64%-a hetente két-három alkalommal gyakorolja az adott idegen nyelvet a tanórán kívül. A nyelvtanulás sikeressége és hatékonysága nyilvánvalóan függ attól, hogy a nyelvtanulók mennyi időt fordítanak a gyakorlásra és mennyit készülnek a nyelvórákra, de a túlterhelt középiskolásoknak nem biztos, hogy van idejük minden nap az idegen nyelvet tanulni és gyakorolni.

A 7. kérdésben azt foglalmaztuk meg, hogy az idegen nyelvet a kötelező mivolta miatt tanulják-e. A nyelvtanulás iránti külső motivációt vizsgáló kérdésben viszonylag nagy különbség tapasztalható az angolos (36%) és a németes (54%) válaszok között. A következő (9.) kérdésre adott válaszok alapján az angolos válaszadók 55%-a szívesen vállal akár plusz feladatokat is, azonban ez a németesek mindössze 38%-ára jellemző.

A nyelvtudásban való magabiztosságot vizsgáltuk az ezt következő kérdésekben (ld. 8. ábra: 14–16. kérdések), és megállapítható, hogy mindkét nyelv esetében van még fejleszteni való. A diákok csaknem felénél (német: 44%, angol: 41%) stressz jelentkezik, ha idegen nyelven kell beszélni, és ennél magasabb arányban okoz izgalmat, ha valami nem jut eszükbe az adott idegen nyelven (német: 55%, angol: 66%). A nyelvtudás sikerességének megítélésében elég nagy különbség a 11% (16. kérdés), a németesek fele (51%) tartja magát sikeresnek a nyelvtanulásban, míg a megkérdezett angolosok között ez az arány jóval alacsonyabb (40%).

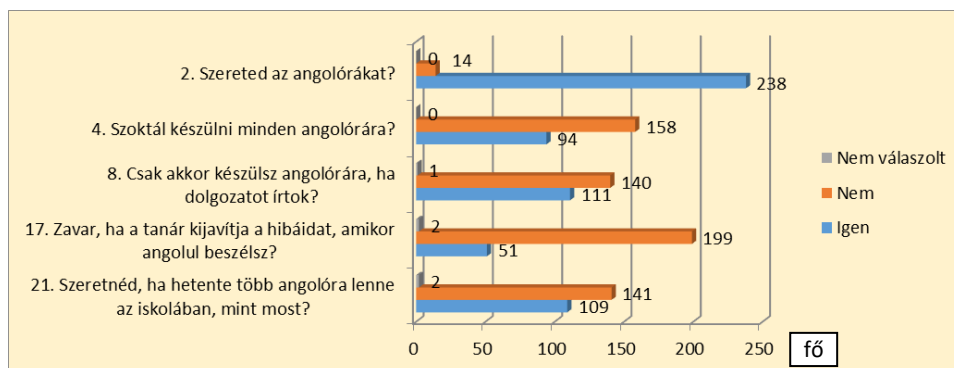
A válaszadó angol tanulók eddigi tapasztalata az idegen anyanyelvűekkel való kommunikáció terén jóval nagyobb a németesekénél. Az angolosok 62%-ának, míg a németesek mintegy 40%-ának volt alkalma beszélgetni anyanyelvű személlyel. A megkérdezettek kb.

fele érdeklődik a választott nyelvet beszélő országok, nemzetek kultúrája iránt (angolos: 50%, német: 42%). A nyelvtanulás iránti motiváció növelhető azzal, hogy sikerélményt él meg a tanuló az idegen nyelv használatával, vagyis pl. idegen anyanyelvűekkel való kommunikáció megvalósulásával. Ugyanez elmondható az idegen nyelvet beszélők kultúrája iránti érdeklődésre és nyitottságra is.

B) kérdéscsoport – A tanuló és az idegen nyelvi órák általában

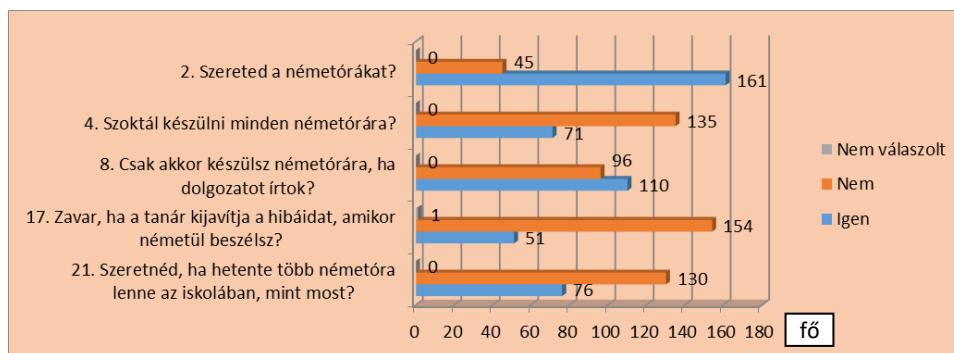
A második kérdéscsoportnál (2., 4., 8., 17., 21. kérdések) az órarend szerinti angol és német nyelvórákra, az ott szerzett tanulói tapasztalatokra koncentráltunk. Azt vizsgáltuk, hogy mennyire szeretik, illetve készülnek-e a tanórákra rendszeresen. A következő ábrákon látható az angolt (9. ábra), illetve németet (10. ábra) tanulók válaszainak száma, a 11. ábrán pedig a diákok 'igen' válaszait összesítettük százalékos arányban.

Amint az alábbi ábrákon (9–11.) látható, a diákok szeretik az angol és német tanórákat (2. kérdés), de kevesebb, mint a fele szeretne több órát (21. kérdés), a 252 megkérdezett angolosból mindössze 109 fő (43%), a 206 németes nyelvtanulóból 76 fő (37%).

9. ábra

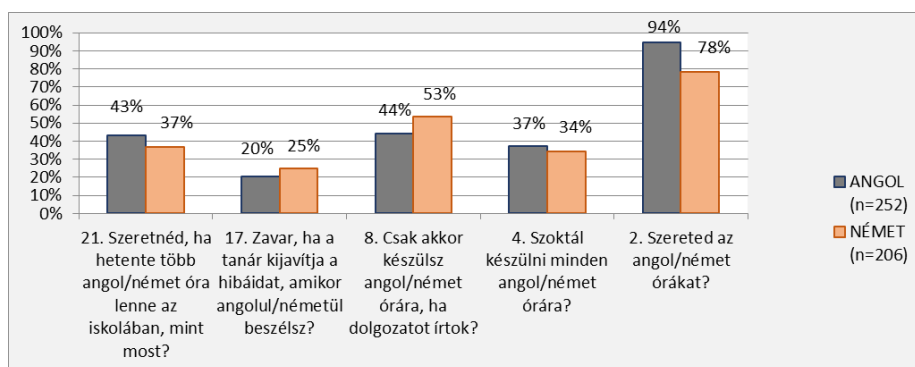
A tanuló és az idegen nyelvi órák általában – ANGOL (N = 252)

10. ábra

A tanuló és az idegen nyelvi órák általában – NÉMET (n = 206)

A nyelvórákat ugyan szeretik a tanulók, de a válaszadóknak csak nem sokkal több, mint harmada készül az órákra rendszeresen, az angolosoknál ez 37%, a németeseknél 34%. A dolgozatírás emeli ezt az arányt, de ez a szám is nagyon alacsony. Az angolt tanulók kevesebb, mint fele (44%), a németeseknek kicsivel több, mint fele (53%) készül a dolgozatokra. Felmerül itt a kérdés, hogy ha még a jobb jegy reményében sem tanulnak többet, akkor mi lehet ösztönző számukra. Ha a környezetből érkező hatások, mint például az esetleges rossz jegytől való félelem sem ösztönzi őket arra, hogy készüljenek az órára és a dolgozatírásra, akkor valóban más módszer szükséges.

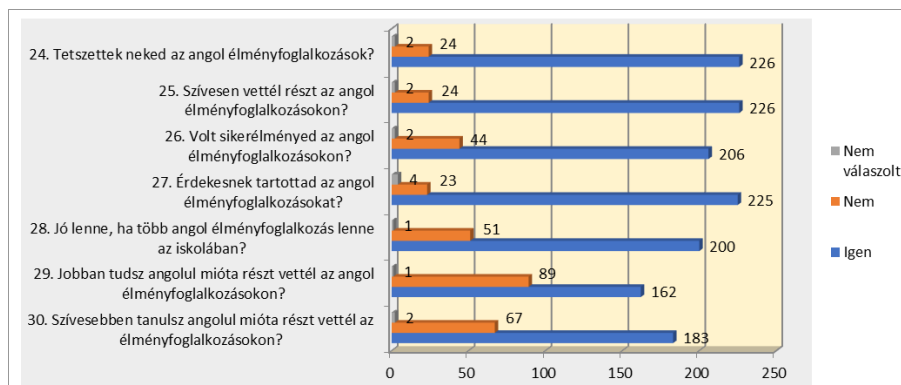

11. ábra

A tanuló és az idegen nyelvi órák általában – IGEN válaszok

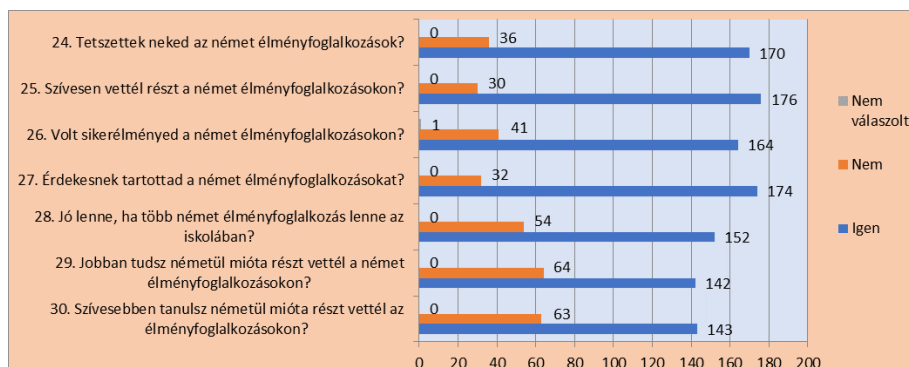
C) kérdéscsoport – A tanuló és az élményfoglalkozások

A projekt keretében szervezett élményfoglalkozások voltak a témája ennek a kérdéscsoportnak, így a projekt szempontjából ezekre a tanulói válaszokra kifejezetten és kiemelkedően kíváncsiak voltunk. A kérdőívben a 24–30. kérdések tartoztak ehhez a kérdéscsoporthoz, melyek feldolgozását a következő, 12–14. ábrákon szemléltetjük. A tanulói válaszok az élményfoglalkozásokkal kapcsolatban nagyon pozitív véleményeket tükröztek mindkét nyelvi csoport résztvevői tekintetében.

12. ábra

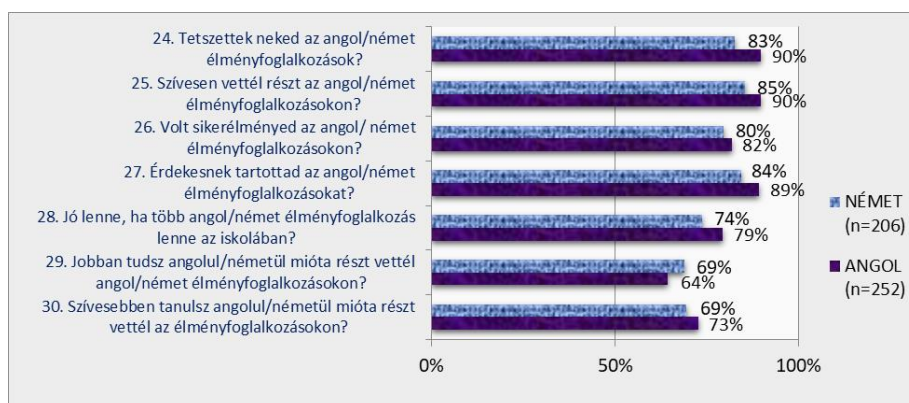
A tanulók és az élményfoglalkozások – ANGOL (n = 252)

13. ábra

A tanulók és az élményfoglalkozások – NÉMET (n = 206)

Mindkét nyelvi program élményfoglalkozásai nagyon tetszettek a részt vevő tanulóknak és nagyon szívesen vettek azokon részt, amint a 14. ábrán látható, az angolosoknál 90%, míg a németes tanulóknál 85% arányban. Ezt a kedvet bizonyára erősítette az, hogy sikerélményhez jutottak ezeken a foglalkozásokon, amit a 26. kérdésre adott válaszok mutatnak (németes: 80%, angolos: 82%). Az érdekesnek talált feladatok és foglalkozások is motiválták a nyelvtanulókat, amint ezt a 27. kérdésre adott 84%-os (német) és 89%-os (angol) válaszok igazolták.

14. ábra

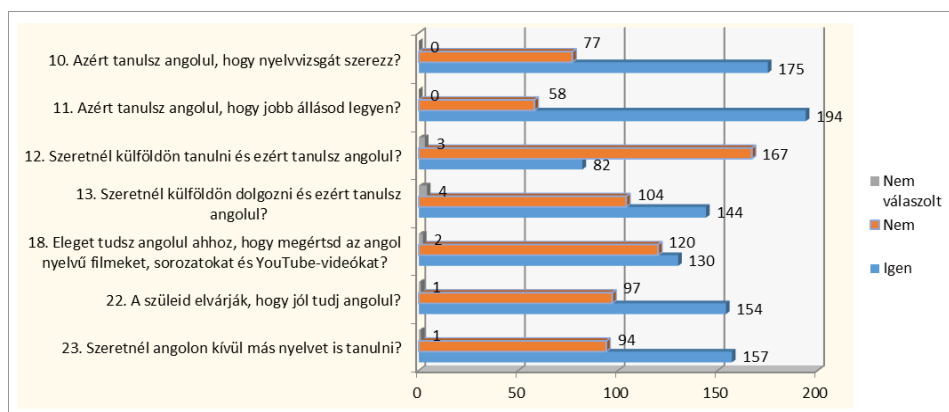
A tanulók és az élményfoglalkozások – IGEN válaszok (angol és német, n = 458)

Nagyon pozitív visszajelzés, hogy a válaszadók kb. háromnegyede még több tanórán kívüli élményfoglalkozáson venne részt (28. kérdés; német: 74%, angol: 79%), ha lenne erre lehetőség. A következő kérdésre (29.) adott válaszok azt mutatták, hogy nyelvtudásuk is fejlődött a féléves programban való részvételnek köszönhetően, a németesek 69%-ának és az angolosok 64%-ának véleménye alapján. A tanulók nyelvtanulás iránti motivációjának növekedését mutatja az utolsó kérdésre adott válaszok aránya, az angolosok 73%-a, míg a németesek 69%-a tanul szívesebben nyelvet, mióta részt vett az élményfoglalkozásokon.

D) kérdéscsoport – A tanuló tervei és célja az idegen nyelvvel

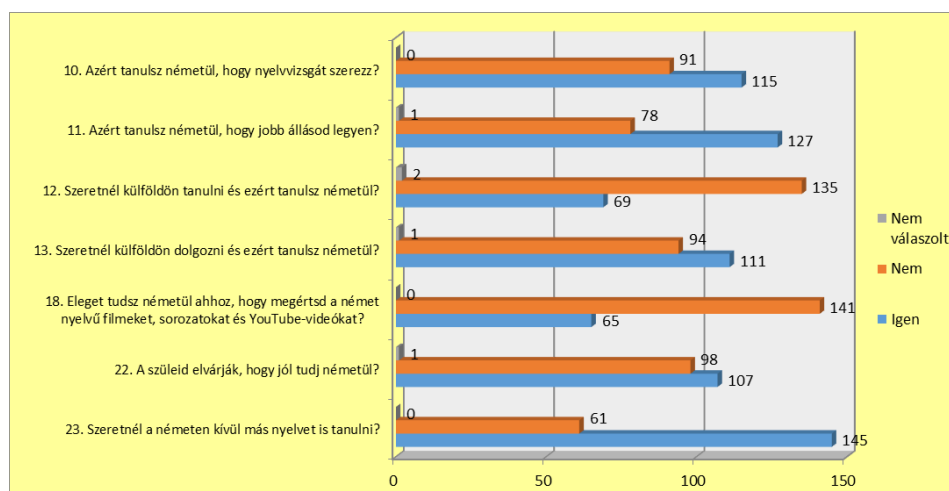
A negyedik kérdéscsoport témája a középiskolai tanulók idegen nyelvekkel kapcsolatos jövőbeni céljai és tervei, valamint a szülői elvárások voltak. (10., 11., 12., 13., 18., 22., 23. kérdések) Arra irányultak továbbá a kérdések, hogy felmérjük, mennyire tudatosak a tanulók a nyelvtanulás és nyelvtudás témájában. A 15–16. ábrákon az angolosok és németesek választai összesítve láthatóak, a 17. ábrán pedig százalékos kimutatás látható mindkét nyelvet tanulók válaszainak eredményeiről.

A 10. kérdésre mindenki válaszolt, az angolosok 69%-a, míg a németesek kevesebb mint fele (56%) szeretne nyelvvizsgázni a választott nyelvből. A jobb munkalehetőségek reményében ennél néhány százalékkal magasabb arányban tartják fontosnak a nyelvtanulást, az angolt tanulók 77%-a, a németet tanulók 62 %-a (17. ábra). Talán még nem tudatosult többekben, hogy a nyelvvizsga bizonyos munkaköröknél előny vagy akár feltétel is lehet.

15. ábra

A tanuló tervei az idegen nyelvvel – ANGOL (N = 252)

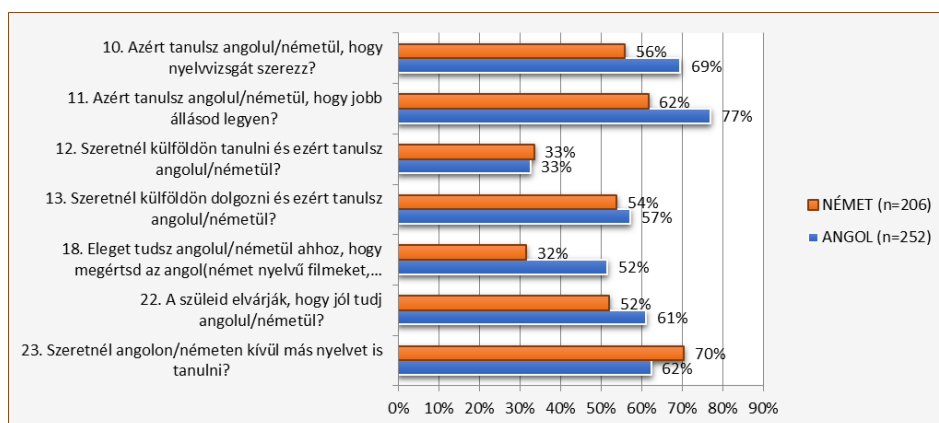

16. ábra

A tanuló tervei az idegen nyelvvel – NÉMET (n = 206)

A 12. és 13. kérdések arra irányultak, hogy jövőbeli terveikben szerepel-e külföldi tanulás vagy külföldi munkavállalás, ez is célja-e annak, hogy tanulnak angolul vagy németül. A válaszokból kiderült, hogy a válaszadók egyharmada szeretne külföldön tanulni, a külföldi munkavállalás azonban többeket, a válaszadók több mint felét érdekli (angol: 57%, német: 54%).

Nyelvtudásuk megítélésében nagyon kritikusak és reálisak voltak a tanulók, az angolosok kb. fele, a németesek mindössze egyharmada ítélte meg úgy, hogy megérti az idegen nyelvű filmeket és videókat. Nyilvánvalóan ez azt is tükrözi, hogy ki milyen hosszú ideje tanulja a választott idegen nyelvet.

17. ábra

A tanuló tervei az idegen nyelvvél – IGEN válaszok (angol és német, n=458)

A nyelvtudás iránti szülői elvárás 61% az angolosok és mindössze 52% a németesek esetében. Ennek több magyarázata is lehet, de erre nem irányultak kérdéseink.

A kérdőív első részének utolsó kérdésére adott válaszok igen pozitív jelei annak, hogy a diákok idegen nyelvek iránti érdeklődése nagyon jó irányban halad. Az angolt tanulók 62%-a, a németesek 70%-a szeretne egy másik idegen nyelvet is tanulni.

II. rész – Nyitott kérdések

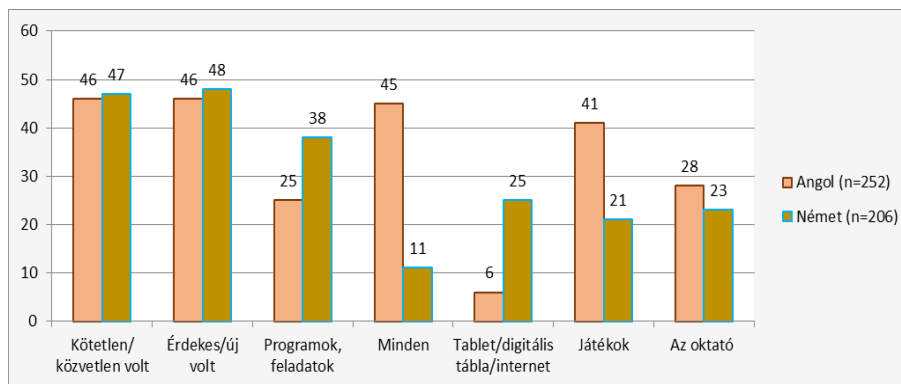
A kérdőívnek ebben a részében először az élményfoglalkozásokkal kapcsolatos vélemények hosszabb kifejtésére kértük a középiskolásokat, hogy a projektben kidolgozott élménypedagógiai módszer nyelvi programjának és feladatbankjának fejlesztésénél figyelembe tudjuk venni ezeket a tapasztalatokat.

(1) Kifejtős választ igénylő kérdések

1. *Mi tetszett a legjobban az angol/német élményfoglalkozásokon?*
2. *Mit csináltál a legszívesebben az angol/német élményfoglalkozásokon?*
3. *Miért tanulsz angolul/németül?*

Az első kérdésben az élménypedagógiai módszerrel, míg a másodikban a kedvelt feladattípusokkal kapcsolatban vártunk visszajelzéseket a tanulóktól. A harmadik kérdésben pedig azt akartuk látni, hogy a korábbi ezen témájú kérdésekre adott válaszokon túl hogyan fogalmazták meg nyelvtanulás iránti motivációjukat.

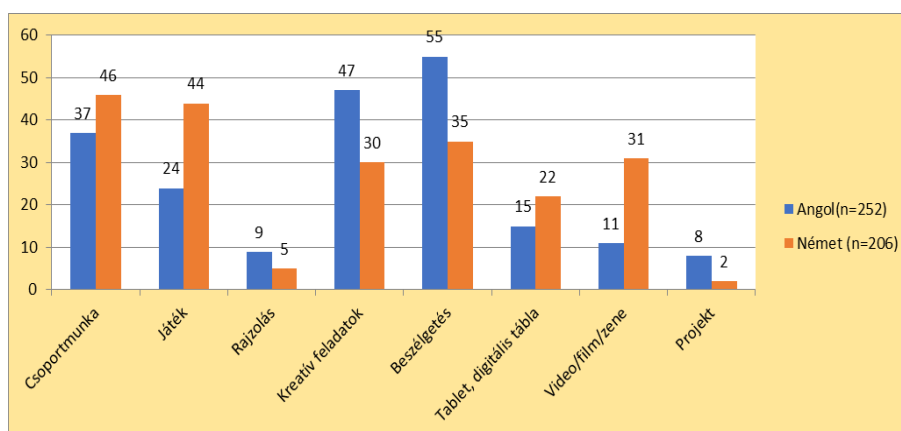
A válaszok sokrétűek voltak, egy-egy diák több választ is megjelölt, majd a tartalmak alapján kategorizáltuk a válaszokat, az eredményeket pedig a 18–20. ábrákon részleteztük.

18. ábra

Mi tetszett a legjobban az angol/német élményfoglalkozásokon?

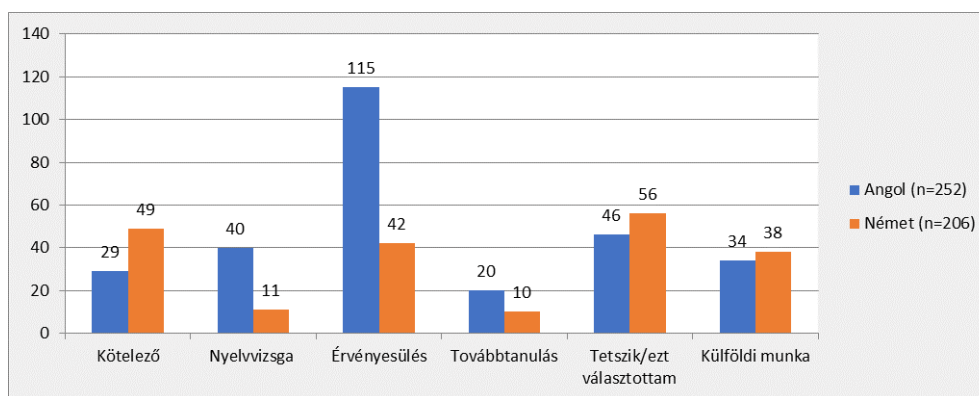
Sokaknak nagyon tetszett az atmoszféra, a kötetlenség, az, hogy a tanórán kívüli élményfoglalkozások nem voltak kötelező jellegűek. Az újszerűséget is szerették, a változatos feladatokat és programokat. Nagyon tetszett, főleg a németeknek, hogy az élményfoglalkozásokon tabletet, digitális táblát használhattak, és az internetet is bekapcsolhatták a különböző feladatok megoldásába. Ebben a korosztályban is népszerűek a nyelvi játékok. Meg kell még említeni, hogy az oktató személyét is megjelölték többen, mint pozitívumot. Az, hogy egyetemi hallgatók oktatták őket, újszerű volt számukra, a hallgatók jól megtalálták a hangot a középiskolásokkal. A hallgatók korban közelebb állnak hozzájuk, mint a megszokott nyelvtanár az iskolában, bizonyára ez is tetszett nekik és motiváló volt. Az angolosok közül sokan mindent szerettek az élményfoglalkozásokon (18. ábra).

19. ábra

Mit csináltál a legszívesebben az angol/német élményfoglalkozásokon?

Amint a 19. ábrán összefoglaltuk a kedvelt tevékenységeket, az élményfoglalkozásokon végzett feladatok közül a beszélgetést és a kreatív feladatokat említették legtöbbször az angolosok közül, náluk a csoportmunka lett a harmadik legkedveltebb tevékenység. A nyelvi játékok és a tablet foglalkozásokon való használata is tetszett nekik. A németet tanulóknál a csoportmunka és a nyelvi játékok végeztek az élen, majd ezeket követték a beszélgetések, a videó- és filmnézés, zenehallgatás és a kreatív feladatok. Ezeken kívül még a rajzolás és a különböző témákat feldolgozó projektmunkák is tetszettek több tanulóknak.

20. ábra
Miért tanulsz angolul/németül?

A nyelvtanulással kapcsolatos célkitűzéseikre kérdeztünk rá a kör harmadik kérdésében és a kérdőív előző részéhez akartunk visszacsatolást. Volt olyan, aki több célt is említett, ezért magasabb a válaszok száma a megkérdezettekénél. (20. ábra)

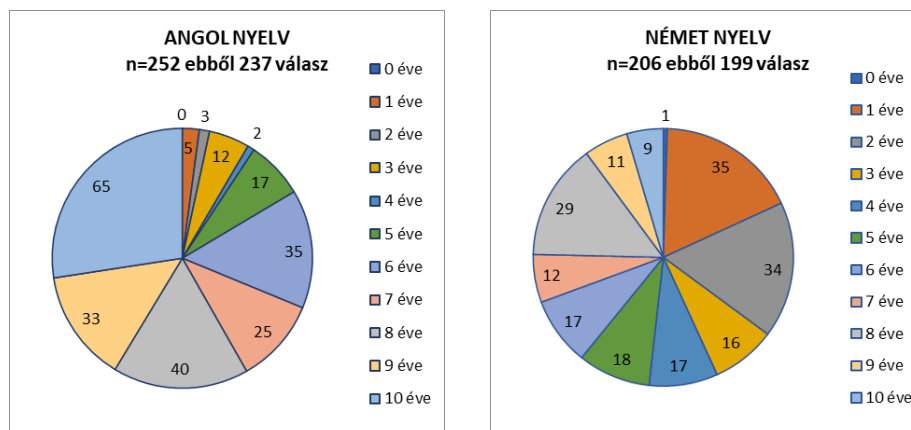
Az angolos tanulók közül legtöbbször az életben való érvényesülést említették a nyelvtanulás céljaként. A megkérdezettek körében sok angolos és a németesek közül a legtöbb tanuló azért tanul angolul vagy németül, mert tetszik nekik a nyelv. A nyelvvizsga és a továbbtanulás is szerepel a célok között, az angolosoknál nagyobb számban. A tanulók közül néhányan a nyelvtanulás kötelezőségét is említették az okok között. A külföldi munkavállalás is szerepelt több angolos és németes tanuló válaszában.

Sokan hosszan írták le gondolataikat, de voltak rövid válaszok is. A kérdőív első, zárt kérdéseket tartalmazó részében született eredményeket ezek a válaszok is megerősítik. Nagyon tudatosan tanulja a nyelvet a megkérdezett tanulók többsége, készülnek a továbbtanulásra és a munkavállalásra.

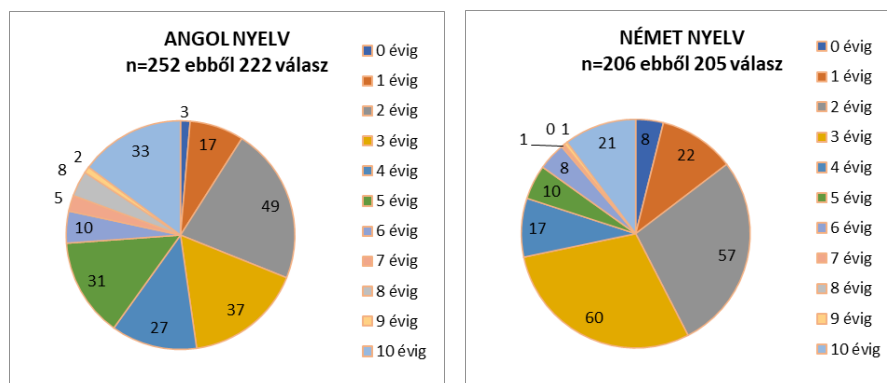
(2) Rövid választ igénylő kérdések

1. *Hány éve tanulsz angolul/németül?*
2. *Hány évig szeretnél még angolul/németül tanulni?*

Az alábbiakban láthatjuk a két rövid kérdésre érkezett válaszokat kördiagramon ábrázolva. Az angolos válaszadók nagy része, 198 fő (83,5%) már több mint 5 éve tanul angolul, a németeseknél ez a szám jóval alacsonyabb, 78 fő (39%). (21. ábra)

21. ábra
Hány éve tanulsz angolul/németül?

22. ábra
Hány évig szeretnél még angolul/németül tanulni?

A tanulók jellemzően szeretnék még folytatni a nyelvtanulást, az angolosok közel fele (46%), a németesek több mint fele (68%) még 1–3 évig, ez arra utal, hogy legalább a középiskolás évek végéig. Kiemelnénk még, hogy az angolosok több mint fele (52%), a németesek kicsivel több, mint negyede (28%) tervezi, hogy még legalább 4–10 évig tanul az adott idegen nyelven. A nyelvtanulás folytatásának tervezése a tanulók jövőjének és nyelvtudásuk fejlesztésének szempontjából nagyon pozitív jel.

ÖSSZEGZÉS

A bemutatott tanulói motivációs kérdőívek eredményeinek elemzése alapján elmondható, hogy a tanulók rendkívül nyitottak az élménypedagógiai módszerek befogadására a nyelvtanulás során. Az élménypedagógiai és innovatív tevékenységek tekintetében együttműködők és befogadóak. Az élménypedagógiai módszerek alkalmazása pozitív visszajelzést váltott ki a középiskolai tanulókból. Ugyanakkor az is tapasztalható, hogy a válaszadók nagy része

nagyon tisztán látja azokat a stratégiai nyelvtanulási célokat, melyek útmutatást adnak jövőjükkel kapcsolatban.

A bemutatott felmérés eredményei alapján a tanórán kívüli élményfoglalkozások során a középiskolai tanulók nyelvtanulás iránti motivációja határozottan nőtt. Nagy kedvvel vettek részt a foglalkozásokon, sőt szívesen vennének részt akár magasabb óraszámokban is. A motiváció növekedése mellett az alkalmazott különböző digitális eszközök és változatos feladatok segítségével a tanulók nyelvtudása is nőtt, elmondásuk szerint. Jelen felmérés nem nyelvtudásuk fejlődésének felmérését célozta, ezért ezt nem taglaltuk, de a projekt keretében végzett másik felmérésben a nyelvtudásuk fejlődését vizsgáltuk.

A felmérésben részt vevő középiskolai tanulók által kitöltött motivációs kérdőív eredményei alapján a projekt keretében kidolgozott és kipróbált élménypedagógiai módszer növelte a nyelvtanulás iránti tanulói motivációt.

IRODALOM

- [1] Feldman, R. S. (2011). *Understanding Psychology*. New York: McGraw-Hill.
- [2] Gyökér Irén (2002). *Emberi erőforrás menedzsment* (oktatási segédanyag). Budapest: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.
- [3] Kispál-Vitai Zsuzsanna (2016). Comparative analysis of motivation theories. *International Journal of Engineering and Management Sciences (IJEMS)* Vol. 1, No. 1, pp. 1–13.
- [4] Liddle, Matthew J. (2008). *Tanítani a taníthatatlant. Élménypedagógiai kézikönyv*. Budapest: Pressley Ridge Magyarország Alapítvány.
- [5] Dr. Suplicz Sándor (2015). *Pszichológia és személyiségfejlesztés II*. Óbudai Egyetem, https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_pszichologia_es_szemelyisegfejlesztes_ii/tananyag/JEGYZET-18-2.4._Az_iskolai_motivacio.html (letöltve: 2020. szeptember 15.)